

**საპროდუქტო პორტფელის მართვის
მნიშვნელობა საბანკო სისტემის ნორმალური
ფუნქციონირების საქმეში**

მაია ალადაშვილი

სოციალურ მეცნიერებათა დოქტორი ეკონომიკაში

საბანკო სისტემის ნორმალური ფუნქციონირების უზრუნველსაყოფად და მისი სტაბილური განვითარებისათვის ძალზედ მნიშვნელოვანია სხვადასხვა ტიპის საკრედიტო რისკების გათვალისწინება მის საქმიანობაში.

საკრედიტო რისკი, ანუ იმის საშიშროება, რომ დებიტორს არ შეუძლია განახორციელოს კრედიტის ძირითადი ნაწილის და სარგებელის თავისდროული გადახდა ხელშეკრულებით გათვალისწინებული პირობების თანახმად, არის ბანკის საქმიანობის განუყოფელი ნაწილი.

პრობლემური პორტფელის ანუ ვადაგადაცილებული სესხების პრობლემა ყველაზე მნიშვნელოვან პრობლემად შეიძლება გადაიქცეს მიმდინარე ეკონომიკური კრიზისის პირობებში. ჩგამომდინარე იქიდან, რომ ბანკში მიმდინარე ყველა პროცესი ერთმანეთთან ჯაჭვური პრინციპით არის დაკავშირებული, თითოეული მათგანის უმნიშვნელო ცვლილებაც კი შეიძლება დიდი უარყოფითი ძვრებისა და შედეგების მომტანი აღმოჩნდეს კონკრეტულად რომელიმე ბანკის და შესაბამისად, მთელი საბანკო სისტემის საქმიანობაში. აქედან გამომდინარე, პრობლემური სესხების პრობლემა და კლიენტების მიერ ხელშეკრულების პირობებისა და ვალდებულებების შეუსრულებლობა, შესაბამისად გამოიწვევს ბანკის ვალდებულებების შეუსრულებლობას, მისი ნდობის დაკარგვას, ლიკვიდობის პრობლემას და ასე შემდეგ, რომელსაც შესაძლოა ბანკის გაკოტრებაც მოჰყვეს. ზემოაღნიშნულ პრობლემას, ისევე, როგორც ყველა სხვა შემთხვევაში, შეიძლება რამდენიმე მიზეზი და საფუძველი გააჩნდეს.

დიდი ოცეულის ფინანსთა მინისტრების შეხვედრაზე, საერთაშორისო სავალუტო ფონდის განცხადების თანახმად, განვითარებულ ქვეყნებში, აქტუალობას ინარჩუნებს ეკონომიკის დაცემის

რისკები, განვითარებად ქვეყნებში კი მათ უმთავრეს საზრუნავს გადახურების რისკები წარმოადგენს.

„დისბალანსს კიდევ უფრო ამწვავებს საერთაშორისო ინვესტირების მიერ, არჩევანის მზარდი ეკონომიკის სასარგებლოდ გაკეთება და განვითარებადი ქვეყნების მიმართულებით კაპიტალის მასობრივი გადინება. კვაპიტალის სპეკულაციური დინება საფრთხეს უქმნის მაკროეკონომიკურ და ფინანსურ სტაბილურობას, რადგან ის ხელს უწყობს კრედიტების ჭარბ ზრდას და ადგილობრივად ფასების ბუმის წარმოქმნას“¹.

სწორედ რომ დიდი რაოდენობით შემოსულმა, ბანკებში დაბანდებულმა უცხოურმა ინვესტიციებმა გამოიწვია ქართული ბანკების კიდევ ერთი პრობლემა, რაც დაკრედიტების და სესხების დამტკიცების გამარტივებულ პირობებს უკავშირდება და რამაც, არანაკლები პრობლემები შეუქმნა საბანკო სისტემას.

დაკრედიტების ზოგადი პრინციპებიდან გამომდინარე, სესხებს ახასიათებს მიზნობრივობა, დაბრუნებადობა, ვადიანობა და უზრუნველყოფადობა. სწორედ ამ პრინციპებიდან ერთ-ერთის დარღვევაც კი შეიძლება გახდეს წინაპირობა სესხების არდაბრუნების ან მათი გაპრობლემებისა.

20010-2011 წლებში ქართულ ბანკებში თავმოყრილმა დიდი რაოდენობით უცხოურმა ინვესტიციებმა და იმ პერიოდისთვის საკმაოდ აწეულმა, მათზე გადასახდელმა სარგებლის განაკვეთმა (6-9% წლიური საპროცენტო განაკვეთი), საბანკო სისტემის ზოგიერთი რგოლი იძულებული გახადა, გაეცათ შედარებით მაღალი რისკის მატარებელი სესხები. იმის გამო, რომ დროულად მოეხდინათ ინვესტიციების დაბანდება, ბანკებმა დაუშვეს არაერთი, თავისი მნიშვნელობით მეტად სერიოზული შეცდომა კორპორაციულ მართვასთან და რისკების მენეჯმენტთან დაკავშირებით:

1. გაიცა კრედიტები არცთუ რეალური მიზნებისთვის.
2. ბანკების მიერ გაიცა სესხები მიზნისთვის არცთუ შესაბამისი დაფარვის ვადებით.
3. არაკვალიფიციური მიდგომა კლიენტის ბიზნესის მიმართ, ანუ მისი კრედიტუნარიანობის არაადეკვატური შეფასება.

1 2011 წლიური ანგარიში. საქართველოს ეროვნული ბანკი. გვ. 60.
www.nbg.ge

4. ბანკების მიერ არასაკმარისი ან შეუსაბამო უზრუნველყოფის ქვეშ ან უკვე მრავალჯერადად დატვირთული იპოთეკის ქვეშ გაცემული სესხები.

მიმდინარე პერიოდში შეიმჩნევა ტენდენცია მდგომარეობის გაუმჯობესებისკენ. თუმცა, იმისათვის რომ სტაბილურობა შენარჩუნდეს ქართულ საბანკო ბაზარზე და პრობლემურმა საკრედიტო პორტფელმა ვერ შეძლოს მნიშვნელოვანი ნეგატიური ზეგავლენის მოხდენა, საჭიროა კომპლექსური ეკონომიკური პოლიტიკის გატარება სახელმწიფოს და საბანკო ზედამხედველობის ორგანოების მხრიდან.